

FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN

Advies 2014/5

De Federale Adviesraad voor Ouderen, opgericht krachtens de wet van 8 maart 2007 tot oprichting van een Federale Adviesraad voor Ouderen en waarvan de leden benoemd zijn bij het koninklijk besluit van 13 november 2012 houdende benoeming van de leden van de Federale Adviesraad voor Ouderen, heeft tot taak om op eigen initiatief, op verzoek van de federale regering of op verzoek van een Wetgevende Kamer advies uit te brengen over de tot de bevoegdheid van de federale overheid behorende aangelegenheden met betrekking tot de pensioenen, de gelijkheid van kansen, de sociale integratie en de bestrijding van de kansarmoede, de toegankelijkheid tot de gezondheidszorg en de mobiliteit.

Met toepassing van artikel 3 §3,1° van voormelde wet van 8 maart 2007 brengt de Federale Adviesraad voor Ouderen volgend advies uit:

ADVIES VAN DE FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN MET BETREKKING TOT DE BELEIDSNOTA 2014 INZAKE DE MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE EN ARMOEDEBESTRIJDING

SITUERING VAN HET ADVIES

De Federale Adviesraad voor Ouderen heeft de bevoegdheid gekregen om zich bij middel van adviezen uit te spreken over de algeheelheid van de materies die de ouderen aanbelangen.

Eén van deze bevoegdheidsdomeinen slaat op de maatschappelijke integratie en de armoedebestrijding.

Na voorbereiding ervan in de Commissie Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding heeft de Raad conform artikel 3 §2 van de wet van 8 maart 2007 een bespreking gewijd aan de algemene beleidsnota 2014 Maatschappelijke Integratie ¹

ADVIES

1. Zoals reeds aangegeven in het advies 2013/5 van 25 juni 2013 vindt de Raad het uiteraard belangrijk dat in de beleidsnota een prioritaire aandacht gaat naar de bestrijding van de kinderarmoede. Ons land scoort immers bijzonder slecht op dit vlak. Het bestrijden van de kinderarmoede moet een opstap zijn in de bestrijding van de generatiearmoede, hetgeen uiteindelijk ertoe moet bijdragen om te verhinderen dat we de geviseerde doelgroep ook op latere leeftijd terugvinden bij de mensen in armoede.

De Raad betreurt evenwel dat in de beleidsnota de ouderen als specifieke doelgroep niet aan bod komen daar waar de cijfers nochtans aantonen dat naast

¹ algemene beleidsnota van staatssecretaris Maggie De Block van 7 november 2013 Doc 53 3096/018

de jongeren ook vele ouderen – en in het bijzonder de alleenstaande ouderen en de vrouwen – het heel moeilijk hebben om de eindjes aan mekaar te knopen.

2. Bij het omschrijven van het armoederisico wordt veelal verwezen naar de EU-SILC enquête. Dit is evenwel een vrij enge methodiek die alleen de inkomensarmoede in aanmerking neemt. Toch is armoede niet enkel een kwestie van geld. Mensen die in armoede leven, krijgen vaak geen toegang tot mogelijkheden die anderen wél krijgen. Armoede leidt tot uitsluiting op verschillende domeinen. Mensen in armoede hebben vaker een slechtere gezondheid, leven in slechtere en onaangepaste woningen, hebben minder toegang tot onderwijs en informatie, voelen zich vaker eenzaam, nemen minder deel aan het verenigingsleven en aan vrijetijdsactiviteiten....

De Raad dringt erop aan dat een bredere benadering zou plaats vinden. Gebruik maken van referentiebudgetten moet aangemoedigd worden omdat deze meten wat minimaal nodig is om op een menswaardige manier deel te kunnen nemen aan de samenleving. Het uitgavenpatroon van verschillende bevolkingsgroepen, waaronder ook gepensioneerden, kan aldus goed in kaart worden gebracht. Het vormt bovendien een goede leidraad voor de OCMW's bij het aftoetsen van noden en het garanderen van een menswaardig inkomen.

3. Ouderen (65plussers) hebben een groter armoederisicopercentage dan de totale bevolking en moeten dus zowel naar inkomen (pensioen, inkomensgarantie voor ouderen, tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden) als naar duurzame woonbehoeften (zowel individueel als collectief) toe aanspraak kunnen maken op doelgerichte acties.

4. De beperkte zichtbaarheid van achterstelling en armoede op het platteland (de "stille" armoede) met een uitgesproken multidimensionaal karakter verdient bijzondere aandacht.

5. Op vlak van armoedebestrijding is er de voorbije jaren vooruitgang geboekt maar is er nog veel ruimte voor verbetering. Het armoederisico bij 65-plussers bedraagt nog steeds 1 op 5. Bijzondere kwetsbare inkomensgroepen zijn alleenstaanden, vrouwen en 75-plussers. Voor hen is een substantiële verhoging van het pensioen en eventuele aanvulling met de inkomensgarantie voor ouderen noodzakelijk.

6. De jongste jaren is sterk ingezet op de verhoging van de minimumpensioenen. Nochtans zijn deze nog steeds te laag. Bovendien kent elk stelsel zijn eigen gewaarborgd minimumpensioen. Dit zorgt er voor dat gepensioneerden op het vlak van minimumbescherming verschillend behandeld worden al naargelang ze werknemer, zelfstandige of ambtenaar zijn. Om de ouderen toe te laten volwaardig deel te nemen aan alle aspecten van het maatschappelijk leven is het nodig dat zowel de wettelijke pensioenen als de bijstandsregelingen de meest kwetsbaren onder hen ondersteuning bieden. Zij moeten bovendien structureel gekoppeld worden aan de welvaartevoluitie.

7. De invoering van de IGO en de substantiële verhoging ervan hebben een niet te miskennen rol gespeeld in het terugdringen van het armoederisico bij ouderen. Het grootste probleem blijft echter de tienduizenden ouderen die reeds van voor 2010 een heel laag pensioen hebben maar bij gebrek aan kennis of administratieve vaardigheden nog geen IGO aanvraag indienden. Voor deze groep zou de administratie automatisch met terugwerkende kracht een inkomensonderzoek moeten doen.

8. Arm zijn veroorzaakt ongezonde leefpatronen, onderbenutting van preventie en medische zorg, en leidt tot een haast ondoorbreekbare spiraal naar een substantieel lagere levensverwachting. Het is het mattheuseffect van de gezondheidszorg: wie al het gezondste leeft, doet het meest beroep op medische hulp. Wie die hulp het best kan gebruiken, krijgt die net niet.

Uitgaande van deze vaststelling zou de overheid niet mogen aarzelen om nog meer in te zetten op het verbeteren van de inkomenspositie van diegenen die geconfronteerd worden met het armoederisico, waaronder een grote groep ouderen. Hierbij is het terugverdieneffect op het vlak van de gezondheidszorg dan een relevante troefkaart.

9. De impact van de non take-up van rechten is nog onvoldoende in kaart gebracht en moet in het kader van de armoedebestrijding meer aandacht krijgen. Het volstaat niet om potentiële rechthebbenden aan te sporen om hun rechten op te eisen. Diverse factoren spelen immers een rol bij het hypothekeren van het spontaan naar instellingen of sociale diensten toestappen. Diensten moeten daarom sterk aangespoord worden om proactief te werken. Uiteraard moet hierbij voldoende respect opgebracht worden voor de privacy van de doelgroep.

10. De automatische toekenning van rechten moet een prioritair aandachtspunt blijven in alle beleidsdomeinen. Enige voorzichtigheid is evenwel geboden want deze automatisering mag geen afbreuk doen aan een even noodzakelijke mogelijkheid voor individuele begeleiding op maat. Bovendien moet erover gewaakt worden dat de rechthebbende voldoende controlemogelijkheid behoudt over de toekenningsproces.

11. Daar waar de automatische rechtentoekening niet mogelijk is dient nog meer dan in het verleden ingezet te worden op het actief opsporen en benaderen van potentieel gerechtigden. De sociale onderbescherming moet een permanent aandachtspunt uitmaken.

12. De betaalbaarheid van gezondheidszorg moet verzekerd worden en de toegang tot de zorgverstrekkers moet laagdrempeliger en meer doorzichtig gemaakt worden.

13. Voor ouderen in armoede is het risico op sociale uitsluiting en vereenzaming reëel. Stimulansen om de sociale en culturele participatie te ondersteunen en te verhogen zijn uiterst belangrijk.

De heroriëntering van de socio-culturele participatietoelage naar een Fonds voor participatie en sociale activering dient te leiden tot een duurzame en structurele toewijzing van de middelen met aandacht voor een positieve impact op de bevordering van de sociale participatie van ouderen.

14. Terecht stelt de staatssecretaris dat het middenveld moet betrokken worden om, op basis van hun expertise, aanbevelingen te verzamelen voor het beleid inzake het wegwerken van de digitale kloof. Wellicht denkt zij hierbij vooral aan de organisaties die armen vertegenwoordigen maar het moet duidelijk zijn dat ook ouderen hier vragende partij zijn en dat bijgevolg de ouderenorganisaties eveneens inspraakrecht moeten krijgen.

15. Een echt armoedebestrijdingsbeleid moet actief zijn in alle domeinen van het leven en alle beleidsbeslissingen dienen onderworpen te worden aan een armoedetoets.

16. Bovendien wijst de Raad er nogmaals op dat een permanente en actieve samenwerking tussen de verschillende beleidsniveaus cruciaal is.

Goedgekeurd tijdens de plenaire zitting van 16 juni 2014.

Willy PEIRENS

Voorzitter

Luc JANSEN

Ondervoorzitter